

**Rozporządzenie Naczelnego Nadzwyczajnego Komisarza do
Spraw Walki z Epidemjami**

z dnia 10 czerwca 1921 r.

**wydane w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych w przed-
miocie utrzymania porządku w domach na dziedzińcach, chodni-
kach i jezdniach w gminach miejskich.**

Na zasadzie art. 2 i 3 p. C. ustawy z dnia 14 lipca 1920 r. o utworze-
niu urzędu Naczelnego Nadzwyczajnego Komisarza do walki z epidemjami,
grożącemi Państwu klęską powszechną (Dz. Ust. № 61 poz. 388) zarządzam
w porozumieniu z Ministrem Spraw Wewnętrznych co następuje:

§ 1. Wszystkie ulice, gościńce, drogi znajdujące się na terytorjum gmin miejskich i to tak jezdnie, jak i chodniki, ścieki, rynsztoki i rowy przydrożne należy utrzymywać stale w porządku i czystości.

Staranne zamiatanie ich odbywać się ma przynajmniej raz dziennie w porze rannej przed rozpoczęciem normalnego codziennego ruchu ulicznego. Ponadto winny być także w ciągu dnia usuwane z tych miejsc wszelkie gromadzące się śmiecie, odpadki i nieczystości.

Przed zamiataniem mają być miejsca wymienione w ustępie pierwszym dostatecznie wodą zroszone, tak przynajmniej, aby niedopuszczyć do wzbijania się kurzu przy zamiataniu. W miejscowościach pozbawionych dostatecznego zapasu wody, lub gdzie dostęp do zbiorników wodnych połączony jest ze znacznymi trudnościami, może władza administracyjna i instancji wyjątkowo zwolnić od obowiązku codziennego zraszania ulic, dróg, gościńców, jednakże równocześnie winna wydać zarządzenia, w jakich terminach ulice, drogi, gościńce i chodniki muszą być skrapiane.

§ 2. Miejsca stałego postoju dorożek, platform, furmanek i t. d. winny być stale utrzymywane w czystości i codziennie zmywane wodą.

§ 3. Bramy, sienie, podwórza, dziedzińce i klatki schodowe jako też zejścia do suterenu i piwnic, oraz miejsca przeznaczone na składanie śmieci i odpadków we wszystkich budynkach, zarówno prywatnych jak publicznych, miejskich i rządowych winny być codziennie starannie oczyszczane a klatki schodowe raz na tydzień myte.

Miejsca ustępowe i pissoir'y przeznaczone do ogólnego użytku, tak w obrębie zabudowań się znajdujące, jak i oddzielnie w miejscach publicznych stojące, należy dokładnie oczyszczać i co najmniej raz dziennie zmywać wodą. Miejsca te winny być od zmięzchu do chwili zamknięcia bram, względnie do godziny 10 wieczór dostatecznie oświetlone.

§ 4. Zawarte w powyższych artykułach postanowienia o obowiązku stałym utrzymywaniu czystości i usuwaniu śmieci odpadków i nieczystości, odnoszą się również do wszelkich placów i plantacji publicznych niezabudowanych, a łatwo dostępnych parcel, hal, targowisk i miejsc spędu zwierząt domowych.

§ 5. Obowiązek dokładnego zadośćuczynienia przepisom w poprzednich artykułach zawartych spoczywa w pierwszym rzędzie na dozorcach domów, budynków, placów, plantacji, hal, targowisk, miejsc spędu i t. d. tak prywatnych jak miejskich lub rządowych. Gdzie stałych dozorców niema, obowiązek ten ciąży na właścicielach odnośnych nieruchomości względnie na osobach, którym administracja nad tymi obiektami poruczoną została.

Do dozorców domów względnie do osób, które ich zastępują, należy w zasadzie oczyszczenie chodnika i połowy ulicy na przestrzeni odpowiadającej szerokości frontu domu, oraz zebranie i usunięcie zmiotków.

Osoby wymienione w ustępie 1 i 2 nie mogą być w zasadzie od powyższych obowiązków zwolnione; gdzie dla próby odstąpiono od tej zasady, a wyniki okazały się niewystarczające dla potrzeb miejscowych, należy ją przywrócić.

W miejscowościach, w których na zasadzie prawnopublicznych lub prawnoprywatnych zobowiązań, utrzymanie w czystości niektórych z miejsc wyżej wymienionych należało dotychczas do zarządów miejskich, obowiązki przewidziane w poprzednich artykułach, spoczywają na tych zarządach, aż do chwili przywrócenia we właściwej drodze zasady, o której mowa w ustępie poprzednim. Przewidziane w art. 14 regulaminy oznaczają bliżej odnośne miejsca.

Zmiotki z placów publicznych oraz z chodników i z części ulic, położonych przed placami niezabudowanymi, zbierają i usuwają organa miejskie do tego przeznaczone. Właściciele placów niezabudowanych winni za czynności powyższe, spełniane przez organa miejskie, uiścić opłaty przez Zarząd miasta uchwalone.

§ 6. Właściciele, względnie osoby, którym zarząd nieruchomości powierzono, obowiązani są przestrzegać, aby w każdym domu:

1. znajdował się zbiornik na śmiecie, mocno i szczelnie zbudowany oraz zaopatrzone w ruchomą łatwo odmykalną, jednakże szczelnie przylegającą pokrywą. Zbiornik ten winien stać w miejscu dostępnym, otwór zaś do wyrzucania śmieci umieszczony ma być na takiej wysokości, aby wrzucanie śmieci, mogło się odbywać bez wysiłku.

Do zbiorników tych wrzucane być mają tylko śmiecie i odpadki w stanie stałym. W miejsce zbiornika mogą być użyte puszki blaszane z pokrywami i z uszkami, z których zmiotki i popiół mogą być od razu wypróżnione do wozów usuwających te przedmioty.

2. Aby nieczystości płynne, jako to odpadki kuchenne i pomyje, odprowadzane były do kanałów, w realnościach zaś nieskanalizowanych do dołów kloacalnych lub gnójowisk, o ile takie w realności odnośnej się znajdują (§ 11). Zlew odprowadzający nieczystości płynne do kanału lub dołu kloacznego, nie może być otwarty; ma być zbudowany z materiału twardego nieprzepuszczalnego i nieulegającego pod wpływem wilgoci zepsuciu i mieć odpowiedni opad umożliwiający odpływ i przepłukiwanie.

W tych miejscowościach, gdzie według obowiązujących budowlanych przepisów, poszczególne piętra zaopatrzone są w urządzenia do zsypywania śmieci suchych, oraz w zlewy, należy przestrzegać aby otwory odnośnych rur i lejów zaopatrzone były w szczelną przykrywą oraz aby przewody łączące je z ogólnym zbiornikiem były w całej swej długości szczelne.

3. Aby znajdowały się w odpowiedniej ilości miejsca ustępowe, zawsze do użytku zdadne, łatwo dostępne, zaopatrzone w realnościach nieskanalizowanych w doły kloacne, w realnościach zaś skanalizowanych połączone szczelną rurą odpływową z kanałem.

Doły kloacne winny być szczelnie zamknięte, tak, aby ani zawartość ich, ani wyciewy nie mogły przedostawać się na zewnątrz.

4. Aby w kamienicach i budynkach wyższych niż jednopiętrowych umieszczone były w klatce schodowej w odpowiedniej ilości spluwaczki z wodą.

§ 7. Właściciele względnie administratorowie nieruchomości obowiązani są przestrzegać, aby wymienione w poprzednim artykule zbiorniki jako to zbiorniki na śmiecie suche i doły kloacne nie były wypełniane ponad $\frac{3}{4}$ swej pojemności; z tą chwilą winny być bezwarunkowo w sposób niezatrzymujący powietrze wypróżnione, a zawartość ich usunięta na przeznaczone do tego, przez Zarządy miejskie — miejsca.

Zawartość dołów kloacalnych winna być przewożona tylko nocą, wiosną latem i jesienią zaś, także w bardzo wczesnej rannej porze, nie później jednak jak przed 6 rano.

Do wywozu używane być mają wozy, względnie beczki szczelnie zamknięte.

Składanie wywożonych nieczystości w pobliżu zabudowań mieszkalnych, lub w miejscach uczęszczanych przez publiczność, jest bezwarunkowo niedopuszczalne.

Bliższe wskazówki wyjaśniające w jaki sposób przez kogo i gdzie zawartość powyższych zbiorników ma być wywożona, winny być zamieszczone w przewidzianych § 14 niniejszego rozporządzenia regulaminach sanitarnoporządkowych.

§ 8. Właściciele względnie administratorowie nieruchomości obowiązani są dopilnować, aby w każdej posesji zamieszkałej lub stale na pobyt ludzi przeznaczonej, znajdowało się w podwórzu urządzenie, dla trzepania i wietrzenia ubrań, pościeli, dywanów, rogoży i t. p. w stanie zawsze przydatnym do użytku.

§ 9. Zamykanie ustępów publicznych na dziedzińcach domów jest wskazane. Aby jednak umożliwić korzystanie z ustępu, klucz od niego winien być u dozorczy domu i wydawany na każde żądanie bez wynagrodzenia.

§ 10. Mieszkańcom miasta zabrania się:

1. wystawiać w klatkach schodowych kubły ze śmieciami, lub zlewkami;
2. zanieczyszczać klatki schodowe odpadkami domowymi, plwocinami i wydaliniami;
3. wyrzucać śmiecie, wylewać pomyje, przez okna lub drzwi na dziedzińce i ulice;
4. zmiatać śmiecie z parapetów i balkonów na ulice;
5. trzepać garderobę, meble, dywany i t. p. w oknach tudzież na balkonach zewnętrznych.

Zarządy miejskie obowiązane są w przewidzianych w § 14 niniejszego rozporządzenia regulaminach wyznaczyć godziny, w których odbywać się może trzepanie przedmiotów na dziedzińcach względnie wewnętrznych gankach. Godziny te winny być przystosowane do pory roku, oraz do miejscowych warunków, z tem jednak ograniczeniem, iż na ten cel mogą być przeznaczone wyłącznie godziny przedpołudniowe.

§ 11. Utrzymane przez mieszkańców w mieście konie, bydło, lub nierogacizna, mają być umieszczone w specjalnie na ten cel przystosowanych stajniach i chlewach.

Gnojowiska mają być urządzone w dołach, których ściany i dno winny być nieprzepuszczalne, sporządzone z betonu, a co najmniej gliną wylepioną; doły te należy zaopatrzyć w ruchomą i łatwo odmykalną pokrywę. Posiadacze powyższych zwierząt winni dbać o to, aby zawartość gnojowiska była przed wypełnieniem dołu w sposób niezatrzuwający powietrza usunięta.

Zarządy miejskie winny w przewidzianych w § 14 regulaminach ustalić, gdzie, w jakich porach i w jaki sposób zawartość gnojowiska ma być wywożoną, względnie usuwaną.

Władze administracyjne I instancji mogą w razie, gdy tego względy zdrowotności wymagają, wydawać zakazy trzymania koni, bydła i nierogacizny w poszczególnych realnościach miejskich względnie wogóle w mieście. Taki ogólny zakaz nastąpić może na wniosek, lub po wysłuchaniu opinii Zarządu miejskiego, w miastach zaś niewyłączonych także opinii Wydziału Powiatowego.

§ 12. Zabrania się zanieczyszczenia wydaliniami lub wydzielinami ulic, placów i ogrodów publicznych, dziedzińców sieni, - parkanów, węglów domowych, tudzież tych wszystkich miejsc, dla których Zarządy Miejskie podobny zakaz za potrzebny uznają; w tym ostatnim wypadku w miejscach tych powinno być w sposób widoczny umieszczone ostrzeżenie wyrażające powyższy zakaz, oraz sankcję karną za jego przekroczenie.

Na placach oraz w ogrodach publicznych winny być urządzone śmietniki oraz ustępy publiczne.

§ 13. Padlina wszelkich w obrębie miasta padłych zwierząt, winna być bezzwłocznie, a najdalej do 48 godzin usunięta do miejsc na ten cel przeznaczonych.

W miastach obowiązanych na zasadzie dotychczasowych przepisów lub umów do usuwania padliny, oraz tam gdzie istnieją specjalne zakłady utylizacyjne, wypadki zdechnięcia zwierząt winny być przez właścicieli ich, lub dozorców domu natchmiast podawane do wiadomości właściwych organów. Ponadto przewidziane poniżej regulaminy miejskie mogą bliżej wskazać sposób w jaki usuwanie ma nastąpić.

§ 14. Obowiązujące dotychczas w poszczególnych miejscowościach regulaminy sanitarno-porządkowe, które czynią w zupełności zadość postanowieniom niniejszego rozporządzenia, utrzymuje się nadal w mocy. To samo odnosi się i do takich postanowień regulaminowych, które przewidują inne jeszcze, lub surowsze obowiązki po stronie właścicieli nieruchomości administratorów, dozorców i mieszkańców, niż te jakie wprowadza niniejsze rozporządzenie.

Oдноśne zarządy miejskie winne są jednak natchmiast po ogłoszeniu niniejszego rozporządzenia podać regulaminy te ponownie do wiadomości mieszkańców zaopatrując je przytem sankcją karną z § 17 niniejszego rozporządzenia wynikającą.

W miastach, w których nie istniały do tej pory regulaminy sanitarno-porządkowe, oraz tam, gdzie obowiązujące dotychczas regulaminy sprzeczne są z postanowieniami niniejszego rozporządzenia, względnie nie czynią im w zupełności zadość, mają Zarządy Miejskie przystąpić natchmiast na zasadzie tego rozporządzenia i z zachowaniem jego postanowień do wydania szczegółowych regulaminów sanitarno-porządkowych, względnie do uzupełnienia lub zmiany regulaminów dotychczasowych.

§ 15. Władze administracyjne I instancji mogą w razie potrzeby zarządzić dezynfekcje ścieków ulicznych, rynsztoków miejsc postoju dorożek, platform i furmanek, ustępów, zlewów, gnojowisk i t. p. Одноśne zarządzenia wskażą w jaki sposób i jakimi środkami dezynfekcja ma być dokonana, oraz w jakiej drodze środki te mogą być nabyte.

§ 16. Nad przestrzeganiem postanowień niniejszego rozporządzenia czuwać mają zarządy miejskie za pośrednictwem podległych sobie organów. Organa policji państwowej obowiązane są udzielać zarządom miejskim swej pomocy w razie potrzeby zgodnie z art. 14 ustawy 2 ust. z dn. 24/VII 1919 r. (Dz. Pr. № 61 poz. 363).

§ 17. Wszelkie uchylenia obowiązkowi, wynikającym z niniejszego rozporządzenia, tudzież z wydanych na jego zasadzie zarządzeń i regulaminów podlegać będą karze przewidzianej w art. 8 ustawy z dn. 14 lipca 1920 r. (Dz. Ust. № 61 poz. 388).

Przeprowadzenie postępowania karno-administracyjnego oraz wydawanie orzeczeń karnych należy do władz administracyjnych I instancji.

Uchybienia, które przedstawiać się będą, jako naruszenie obowiązków służbowych, wynikających ze stosunku prawnopublicznego, w jakim pozostają osoby uchybień tych się dopuszczające (dozorcy i administratorowie obiektów rządowych i samorządowych i t. p.), karane będą w myśl odnośnych przepisów dyscyplinarnych.

§ 18. Za niespełnienie wynikających z niniejszego rozporządzenia a na Zarządach Miejskich ciężących obowiązków, odpowiadają te Zarządy przed swoją władzą nadzorczą w myśl istniejących przepisów.

• Niezależnie od tego mogą być zastosowane postanowienia art. 8 ustawy z dnia 16 lipca 1919 r. (Dz. Ust. № 63 poz. 371) i art. 23 ustawy z dnia 25 lipca 1919 r. (Dz. Ust. № 67 poz. 402).

Właściwe władze nadzorcze obowiązane są roztoczyć baczną kontrolę nad wypełnianiem przez powyższe Zarządy Miejskie obowiązków z rozporządzenia tego wynikających.

§ 19. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia i znajduje zastosowanie w b. zaborze rosyjskim z wyjątkiem m. Warszawy, oraz w b. zaborze austriackim.

Naczelnny Komisarz do Spraw Walki z Epidemjami:

E. Godlewski